

RECESE A REFERÁTY

Leon Kaczmarek: Kwestionariusz do ustalenia zaburzeń mowy (dyslalii) u dzieci. Poznań, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół nauk, 1955. (Práce Komiseji Filologicznej, Tom XV, Zeszyt 4.) Stran 27, obr. 64.

S řečí se člověk nerodí, nýbrž té se musí každý jedinec učít. A tu záleží na tom, jak se řeči naučí. Jestliže dříve se zajímali o otázky vadné výslovnosti pedagogové a lékaři celkem nezávisle na sobě, dnes čím dál tím více se uplatňuje na tomto poli cílevědomá práce pedagogů, úzce s lékaři spolupracujících. To je jistě správné. Lze-li se řeči i správným realizacím promluvy naučit, je třeba při vedení k správné řeči a k nápravě jejich vad vycházet především z metod pedagogických, jichž lze účinně užít i při prevenci mluvních vad. O významu práce pedagogické tu byl přesvědčen již akademik L. V. Ščerba. (Srov. M. E. Chvatcev, Nedostatki řeči u detej,³ Moskva 1948, str. 3. — V. tu ČMF 34, 1952, Philol. 1.) Pedagogové zabývající se touto tematikou mohou pak dnes užít i výsledků práce lingvistů, kteří se v nové době živě zajímají o otázky vývoje dětské řeči a fixace fonetických realizací dětské promluvy. Tento vývoj tu je možno pozorovat jak u nás, tak v cizině.

Příkladem aplikace linguistiky na logopedickou praxi je i dotazník, který sestavil L. Kaczmarek, autor studie o vývoji řeči polských dětí (Kształtowanie się mowy dziecka, Poznań 1953. — Srov. Slovo a slovesnost 15, 1954, 178—182). Dotazník je zajímavý nejen pro logopedické pracovníky, nýbrž i pro linguisty. Autor vypracoval metodiku průzkumu dyslalií u školních dětí (ve věku od 7 do 14 let), již se však dá užít i pro děti mladší (pokud u nich je již fixační proces fonetických realizací ukončen) a po případech i pro dospělé. Opíráje se o vzor M. E. Chvatceva, známého sovětského pracovníka v oboru logopedie, dal L. Kaczmarek připravit jednoduché obrázky (provedla je Mieczysława Sułkówna), které děti, podrobené výzkumu výslovnosti, určují. Osoba provádějící výzkum zapisuje pak ve fonetické transkripci realizace jednotlivých názvů. Obrázky byly voleny tak, aby slova jim odpovídající obsahovala zkoumanou hlásku na počátku, uprostřed a na konci slova, dále pak v souhláskových skupinách. Pro linguistu je tu zajímavý výběr polských souhláskových skupin, pak v poznámce uvedený popis artikulace polského *ł* a dále i to, že autor přepisuje polské *ł* jako *z*, odvodňuje tento postup poznámkou: „Ten sposób wymowy przyjmuję jako ogólnopolski“. Příklady záznamů také přináší další doklady pro zaměňování hlásek znělých neznělými v řeči polských dětí. (Srov. SPFFBU IV, 1955, A 96.)

Zpracovaný dotazník, doplněný údaji o výsledcích odborného vyšetření lékařského, může být dobrým podkladem pro metodiku potřebné nápravy výslovnosti. Plně lze souhlasit se závěrečnými větami průvodního textu, v nichž L. Kaczmarek upozorňuje, že při studiu vad výslovnosti a poruch písma může linguista získat cenný materiál, k němuž dosud v linguistice nebylo v dostatečné míře přihlédnuto. Je to myšlenka, která byla současně vyslovena i jinými autory a jež je povzbuzením nadějí v budoucí rozvoj pedolinguistiky (srov. tu již výše citovaný sborník, str. 103 a 95), vyrůstající z těsné spolupráce linguistiky s logopedií. Prohloubení práce v tomto směru bude prospěšné i fonetice, oprašující se od foniatrického fysiologismu a přimykající se stále více k obecnému jazykozpytu, k fonologii a k psychologii (zde především k reflexologii řeči).

Karel Ohnesorg

Wolfgang Steinitz: Russische Lautlehre. Berlin 1953, 89 s., 8 obr.

Tato publikace je míněna jako učebnice fonetiky ruštiny pro universitní studenty. Popisuje obecně hlásky, jejich tvoření a srovnává artikulace hlásek německých a ruských. V celé své studii prokazuje autor dobrou znalost materiálu a opírá se o řadu prací jazykovědců jak sovětských, tak německých. Z ruských autorů najdeme nejčastěji odkazy na Avanesova, Černyševa, Ušakova a Ščerbu.

V prvních kapitolách podává autor popis mluvních orgánů a jejich funkce. Stejně jako Ščerba a jeho škola zahrnuje hlásky dentální a patrové pod pojem hlásek jazyčných a dělí je na předojazyčné, středojazyčné a zadojazyčné, což je běžné i v nejnovějších ruských fonetikách (srov. Torsujev, Obučeniye anglijskomu proiznošeniju). Na druhé straně však postup